СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXVII. Ч. 241. Джерзи Сіті, Н. Дж., второк, 15. жовтня, 1929. VOL. XXXVII. No. 241. Jersey City, N. J., Tuesday, October 15, 1929. THREE CENTS

БОРА ЗАЯВЛЯЄТЬСЯ ЗА ПЕРЕРОБЛЕННЯМ ТАРИФВОГО ПРОЄКТУ

ПРИГАДУЄ, ЩО ЗМІНУ ТАРИФИ ЗАРЯДЖЕНО ТІЛЬКИ З ОГЛЯДУ НА ЛИХИЙ СТАН ХЛІБОРОБСТВА. ТОМУ ЗМІНИ МАЮТЬ ТОРКАТИСЯ ГОЛОВНО ХЛІБОРОБСТВА, А НЕ ПРОМИСЛУ.

ВАШИНГТОН, 14. жовтня. — Сенатор Бора критикував поступовання деяких сенаторів щодо тарифи. Він твердить, що президент скликав спеціяльну сесію виключно для справ тарифи. Зміни мали наступити тільки щодо цього, щоби відвернути продовження фармерської кризи. Та сенатори не хочуть того зрозуміти й переробляють тарифу на свій лад, маючи на оці головно промисл і торговлю.

Колиб сенатори мали на увазі тільки хліборобство, то тарифа вже давно булаб ухвалена. Тому треба очистити проєкт зміни тарифового закона від усяких домішок, а допустити тільки ті зміни, що торкаються хліборобства. Тоді, як каже Бора, тарифовий проєкт стане законом на протязі 24 годин.

МЕК ДОНЕЛД НА ВІДПОЧИНКУ.

ЇЗДИТЬ СОБІ ЧОВНОМ ПО СТАВІ Й РВЕ ЯБЛОКА. А СЬОГОДНІ ПОКИНЕ ЗЛУЧЕНІ ДЕРЖАВИ, ВИБИРАЮЧИСЬ ВІДВІДАТИ КАНАДУ.

НЮ ЙОРК, 14. жовтня. — Сьогодні рано опускає англійський премієр Мек Донелд Ню Йорк й вибирається звидіти водопад Ніягари, звідки переїде до Торонта, до Канади, де перебуде до 25 жовтня.

Вчора відвідав він зі своєю дочкою літну садибу мисс Лілієн Д. Волд, яка находиться близько міста Соґатук, у стейті Конетикот. Там подивляв він чудову осінну американську погоду, їздив з дочкою човном по ставі та лазив на яблінку і рвав яблока. В той спосіб віддихав по тих всіх офіціяльних приняттях, які йому треба було перебути й які його доволі перемучили. Разом з тим набирав сил до нових трудів, з якими буде получена його подорож по Канаді.

ВИХОВАННЯ ЧЕРЕЗ КІНО.

ХОЧЕ ДОПОМОГТИ ШКОЛІ Й ЦЕРКВІ, А КРОМІ ЦЬОГО ПІДНЕСТИ РОЗУМІННЯ ВАГИ СУСПІЛЬНОЇ ГИГІЄНИ.

НЮ ЙОРК, 14. жовтня. — Вилєм Факс, відомий властитель кінових і водевільних театрів, заявив з приводу 25-літного ювилею своєї діяльности, що слідуючих 25 літ присвячує суспільному вихованню. Каже, що хоче довести до того, щоби по церквах не було в неділі й свята порожних місць, а молодіж щоби була вихована морально й здорово. На ту ціль присвячує Факс одну четвертину свого особистого маєтку, себто $9,000,000. В говорячих кінових образах будуть виступати найкращі педагогічні сили, а рівнож і найздібніші лікарі.

НІЧНІ КЛЮБИ ЖЕРЕЛОМ РОЗПУСТИ.

СТАЛИ ВОНИ НИМИ ВІД ЧАСУ ЗАВЕДЕННЯ ПРОГИБІЦІЇ.

НЮ ЙОРК, 14. жовтня. — Комітет Чотирнацятьох, котрий працює від 1905 року над тим, щоби знищити торговлю живим товаром, проголосив звіт зі своєї діяльности за послідний рік. Комітет подає, що проституція шириться в Ню Йорку в застрашаючий спосіб. Всі нічні клюби і спікізи в Гарлемі переповнені „господинями", котрі не є нічим иншим як проститутками. А держать їх там головно тому, щоби заманювати туди публику. Зріст проституції дається завважати від часу введення прогибіції.

СМЕРТЬ ВІД ГАДИНИ.

МОРҐЕНТАВН (Вест Вирджінія), 14. жовтня. — Полковник Чардз Крамер був відомий не тільки з того, що був добрим карним адвокатом, але ще й добрим знавцем плазунів. У себе в городі й у хаті держав він ріжні роди рідких гадів та проводив над ними студії. Вже нераз був він наражений на небезпеку, бо вкусила його не одна гадина. Але вчора вкусила його так нещасливо, що він помер до 12 годин.

БИК УТІК ЗІ СЦЕНИ.

ПАНАМА, 14. жовтня. — На граючих в ґолфа О. Ф. Мурея і його жінку напав розюшений бик і покалічив їх обоє рогами. Діти вилізли чимскорше на дерево й схоронилися від нещастя. Завдяки притомности Мурея бик настрашився і полетів далі. Виявилося опісля, що бик той брав участь у боротьбі биків в поблизькій місцевости, Сен Френсиско де Калета, й ранений та розюшений вилетів з арени та пігнав на поля.

ОБІ ПАРТІЇ НАДІЮТЬСЯ ПОБІДИ.

НЮ ЙОРК, 14. жовтня. — По переведеній виборчій реєстрації заявляють з боку обох партій, що вони задоволені з виборів. Републиканці думають, що мейором міста вийде Ля Ґардія, а демократи рахують, що їх кандидат Джімі Вокер вийде більшістю пів міліона голосів.

ОБЖАЛОВУЄ БРИТІЙЦІВ.

ЗА ТЕ, ЩО НЕ БОРОНИЛИ ЖИДІВ У ПАЛЕСТИНІ ПЕРЕД АРАБАМИ.

НЮ ОРЛІЄНС, 14. жовтня. — Тутешній Жид, д-р Коген, подає свої враження з тих подій, які мали місце в Палестині, коли зачалася боротьба між Арабами й Жидами. Коген каже, що вибрався до Палестини в пошлюбну подорож і прибув до Єрусалиму в серпні, саме в той час, коли Араби розпочали масакру Жидів. Коген твердить, що Араби били Жидів, а британські полісмени й жовніри спокійно тому приглядалися.

ЛІК НА ПРОКАЗУ.

ГОНОЛЮЛЮ, 14. жовтня. — На однім з гавайських островів виплекано 3,000 овочевих дерев, з яких витягають соки, котрими лічать прокажених. Лічення це дуже успішне.

ПЕРЕХІД НА ЛАТИНКУ.

Король-диктатор Югославії, Алєксандер, задумує перевести реформу в сербській азбуці. Він думає, що вже настав час замінити славянську азбуку латинською, що поможе обєднанню з Сербами инших народів Югославії, які вживають латинську азбуку.

ПОЛЬСЬКЕ ВІЙСЬКО НА УКРАЇНСЬКОМУ СЕЛІ.

В селі Слобідці горішній, бучацького повіту, польський жовнір Мидловський забив косою місцевого війта Василя Старика за те, що він, як пишуть польські газети, на відпусті в сусідньому селі Самолусках публично „викрикав проти польської держави".

ПЕРЕНЕСЕННЯ „СИНІВ СВОБОДИ" З НЕЛСОН.

Около 250 „Синів Свободи", чоловіків, жінок і дітей, які сиділи в провінціональній тюрмі в Нелсон, Б. К., від 21. вересня, перевезено до бувшої духоборської кемпи для дроворубів у Порторіко, около 15 миль на полудне від Нелсон. Провідник духоборів, Петро Верегін, запропонував їм сю кемпу на постійне мешкання.

ЛЕТУНИ ПРОПАЛИ НА ДАЛЕКІЙ ПІВНОЧИ.

Майже всі летуни, які є тепер у Західній Канаді, вибралися в далеку північ на пошукування за пропавшими летунами. Полковник Мек Алпін голова фірми Домініон Експлорерс виправився 8. вересня з Бейкер Лейк на обїздку північних країв і 18. вересня мав прибути до Аклавік, близько Юкону. Коли на призначений час до призначеного місця не прибув, повстало занепокоєння, чи з ним не сталося що злого. Мек Алпінова партія складалася з двох летунів і сімох инших людей. Околиця, в якій ся партія затратилася, є одною з найбільше опущених країн у світі. Припущення є, що літаки мусіли десь спуститися на воду і там попримерзали. Вісімнацять літаків є тепер заняті шуканням за пропавшими.

ДАЛЬШЕ ОБМЕЖЕННЯ ІМІҐРАЦІЇ З ЕВРОПИ ДО КАНАДИ

Число фармерських робітників, яких корабельним компаніям буде дозволено привезти до Канади із середної Европи, буде в слідуючім році зменшене о дальший 25 процент. Теперішні міри до заохочування іміграції з островів Великої Британії будуть продовжуватися включно зі спомаганими подорожами за два фунти (десять долярів). Репрезентанти Канадійських Національних Залізниць, Годсонбейської Компанії і кількох корабельних компаній перебули день 26. вересня в Оттаві на конференції з міністром іміграції Форком та урядовцями департаменту іміграції, укладаючи пляни на слідуючий рік. Корабельні компанії сподівалися більшої свободи спроваджування фармерських робітників, однакож рішення міністра іміграції приняли без опору.

Минулого року наплив іміґрантів з середної Европи (з з т. зв. непожаданих країн) обмежено до третини того, скільки приїхало їх у попереднім році. Тепер і се число зменшено о четвертину.

ДИКТАТОР ХОЧЕ РЕФОРМ.

Стало відомо, що югославянський король Алєксандер має намір скликати представників ріжних провінцій, щоби з них утворити палату послів та сенат. Але обидві ці установи не будуть законодатними, лише дорадчими установами при королі. Цю реформу хоче король впровадити з початком нового року.

ПОДІЛ ВПЛИВІВ МІЖ ППС Й УСДП.

Центральна комісія профспілок в Польщі скликала на 28—29 вересня у Львові окружну конференцію з воєвідств: львівського, тернопільського, станиславівського і волинського. Також УСДП заповіла на жовтень скликання зїзду українських робітників з тих самих чотирох воєвідств, який то зїзд мав би вибрати українську профспілкову комісію. Вже на окружній конференції має бути започаткований поділ впливів на професійному терені між ППС і УСДП, як це вже зроблено на політичному терені в часі зїзду УСДП в грудні минулого року.

МАЄ ПОЯВИТИСЯ КАНАДІЙСЬКА НАРОДНІСТЬ.

При слідуючім переписі населення Канади, який відбудеться в 1931 році, мабуть появиться офіціяльно перший раз канадійська народність. Домініяльне статистичне бюро розважає тепе над тим, які питання мають бути поставлені мешканцям Канади при тім переписі. Мешканці Канади мають бути поділені на Канадійців, британських підданих, які ще не є Канадійцями, і чужинців. До Канадійців буде включатися всіх тих, що вродилися в Канаді, всіх инших підданих Британії, що жили тут доволі довгий час, щоби набути тут приналежність, і всі натуралізовані горожане та їх діти. Поза тим при переписі має бути подане національне походження кождого мешканця.

РАДЯНСЬКИЙ ПОГРАНИЧНИК ЗАСТРІЛИВ 9-ЛІТНЮ ДІВЧИНКУ.

Дівчинка Евфрозина Замуш із села Штея, тигинського повіту, робила в городі над Дністром і зайшла в розмову з большевицьким пограничником, який ходив сюди то туди другим берегом. Нараз почав він стріляти до дівчинки й поранив її тяжко. Її відвезено до шпиталю в Тягині, де вона вкоротці померла.

РОЗБІРКА ЦЕРКОВ.

На наших північно-західних землях, а передусім на Холмщині, розбирають Поляки що року по кілька православних церков. Деякі церкви тільки замикається і вони стоять по щось пусткою під ключем. Розібраних церков є вже сьогодня велике число. Таксамо замкнених. Розбирається і замикається церкви мимо протестів православних українських парохіян. Недавно розібрано серед особливих обставин церкву в селі Павловичах на Холмщині. По розбірці мусіла урядувати в селі поліція. Ближчі описи про це, подані в деяких українських газетах, сконфісковано. Тепер наспіла вістка, що мають розібрати муровану церкву в містечку Крилів, грубешівського повіту, також на Холмщині.

ВТІКЛИ НА УКРАЇНУ.

З Хотина повідомляють: Чотири жовніри, що купалися в Дністрі, використали догідну хвилю невважности пограничної сторожі й втікли на український берег. Про цей випадок повідомлено мішану радянсько-румунську комісію.

ЧОЛОВІК ПОЛЕТІВ КАВАЛКАМИ НА ЦВИНТАР.

Джан Вилсдал, гробар Злученої Церкви в Бокінґем, Квебек, працював 25. вересня на цвинтарі, коли почув за плотом цвинтаря голосну експльозію, а вслід за тим зачали падати на цвинтар кавалки людського тіла. Показалося, що попри цвинтар переходив 71-літний Ніл Кокрейн і ніс кавалок динаміту. Динаміт якось експльодував і Кокрейн полетів кавалками на цвинтар.

РЕВІЗІЇ Й АРЕШТУВАННЯ.

В помешканні письменника і редактора „Нових Шляхів", Антона Крушельницького у Львові, переведено в днях 11. і 12 вересня дві ревізії. Поліція шукала за якимись невідомими приїзжими. Виявилося, що це були діти Крушельницького, які вернулися з ферій. В часі другої ревізії забрано приватну кореспонденцію сина Крушельницького Тараса, а після цього забрано і його, і він досі сидить в арештах.

На Знесінню біля Львова арештовано кількох членів місцевої управи Луга, між иншими абсольвента гімназійного Волод. Добрянського, Івана Вацика, Волод. Махніцького і Льва Гошовського.

НІМЦІ ВІДКРИЛИ НОВІ ВАЖНІ ЛУЧІ.

Кождій знає, що це є і до чого служать т. зв. лучі Рентґена. Їх м. ін. уживають лікарі до просвітлювання хорих. Лучі ці показують, що діється в середині людського організму, або взагалі в середині якогонебудь тіла, чи предмету. Винахід лучів Рентґена приніс людству величезний пожиток.

Тепер відкрив німецький професор фізики в Берліні, д-р Кольгерстер, нові чудодійні лучі, подібні до лучів Рентґена, але значно від них сильніші. Ці лучі називаються лучами „ґамма". Вони є однородні з лучами, які виходять з дуже рідко на землі подибуваного хемічного первня, званого рад. Нові лучі „ґамма" відкрив професор підчас своїх безконечних мандрівок у глибоких, підземних челюстах копалень соли. Раз припадково почав він в одній копальні соли пробувати при помочі спеціяльного приладу, чи сині кришталі соли висилають з себе які лучі. Иншими словами, чи синій криштал соли є радіоактивний, чи ні. На своє велике здивування професор переконався, що з цього кришталу бють такі сильні лучі, яких він ще не бачив. Відкривши це, він став дальше слідити, що саме є в тім синім кришталю соли радіоактивне. По довгих дослідах переконався, що це є первень потасу, який саме забарвлює криштал соли на синьо.

Так отже побіч незвичайно рідкого і казочно дорогого первня раду — відкрито новий радіо-активний первень — потас. Відкриття це буде мати для світа велике значіння.

БОЛЬШЕВИКИ ЗДИРАЮТЬ ЗБІЖЕ З СЕЛЯН

ПЕРЕСЛІДУЮТЬ КОЖНОГО, ХТО ПРОДАСТЬ ЗБІЖЕ НА РИНОК ПО ЗВИЧАЙНИХ ЦІНАХ. КОМУНІСТИ НАМАГАЮТЬСЯ В БІЖУЧОМУ РОЦІ ПЕРЕВЕСТИ СОЦІЯЛІЗАЦІЮ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА.

МОСКВА (СССР), 14 жовтня. — Наступний рік має бути рішаючим роком, чи вдасться большевикам перевести соціялізацію сільського господарства, чи індивідуалізм хліборобів переможе й тим положить кінець комуністичним експериментам у селах. Тепер по всій Росії ведеться уперта боротьба комуністичної влади зі 180 міліонами селянського населення, якому вона хоче силою накинути систему колективних господарств.

Комуністична влада поставила собі за ціль утворити 100,000 комуністичних колективних сільських господарств на протязі 1930 року. Цим влада думає побільшити свої збіжеві ресурси, а покищо доводиться стягати силою зі селян збіже для державних фондів. На цьому тлі точиться вперта боротьба між селянами та радянською владою. Тому „збіжева війна" тепер має всі ознаки дійсної війни з пролиттям крови й пожежами. Селяне вперто боронять своїх прав на хліб, здобутий власним трудом, і хочуть його продавати по вільних цінах, або самим споживати в потрібній скількости.

Радянська влада всіх селян, що не хочуть здавати хліба для держави по цінах, які установила влада, а продають його таємно по нормальних риночних цінах, що відповідають загальній дорожнечі життя в Росії, називає „кулаками" й жорстоко переслідує, пакуючи до вязниць та конфіскуючи все майно. Влада платить за здане для держави збіже від одного рубля до 1 рубля й 25 копійок за пуд. В той самий час у вільній продажі за тесаме збіже селяне дістають від 5 до 23 рублів.

Большевики мають у своїх руках добре зорганізовані апарати й збройну силу, тому до певної міри мають успіх у збиранню збіжа, але селяне відповідають на це терором проти представників радянської влади в селах. Проти спроби колективізації сільського господарства повстає селянський консерватизм, індивідуалізм, релігійність, бажання за власний труд мати власний зиск і т. д. Недостача ріжних фабрикатів та краму, висока ціна на все те, що треба селянам купувати для себе та для свого господарства, а разом з тим насильне, майже задармо, здирання продуктів їх господарства утворило в селах дійсний стан війни селянства проти влади.

НОВИЙ КАЛЄНДАР.

КОМУНІСТИЧНИЙ ТИЖДЕНЬ БУДЕ МАТИ ПЯТЬ ДНІВ ЗА ВИКЛЮЧЕННЯМ СУБОТИ Й НЕДІЛІ.

МОСКВА (СССР), 14 жовтня. — Радянське правительство оголосило реформу календаря. По новому календарю кожен тиждень буде мати пять днів. Субота й неділя зовсім виключаються з назвиска днів. Кожен місяць матиме 6 тижнів, а рік 72 тижні. Тому, що залишається щорічно ще пять днів, які не входять у календар, большевики пропонують ці дні оголосити днями без числа, називаючи їх іменем комуністичних свят. Таксамо й у переступний рік, коли лютий має 29 днів, хочуть зробити той день без числа.

Цю реформу календаря комуністи будуть старатися проводити в життя в наступному, 1930, році так, щоби до кінця року вже скрізь був уживаний новий календар. Кожен пятий день буде днем відпочинку, замісць теперішньої неділі. Зпочатку цей календар буде впроваджений у державних установах та в школах і по фабриках.

АНҐЛІЙЦІ ЗНАЛИ ПРО РОБОТУ ШІРЕРА.

ЛОРД БРІДЖМЕН ГОВОРИТЬ, ЩО КУЛИДЖ МУСІВ БИ ЗРОБИТИ ЗІ ШІРЕРОМ ТЕ, ЩО ЗРОБИВ ГУВЕР.

ЛОНДОН (Англія), 14 жовтня. — Бувший перший лорд анґлійського адміральства, Бріджмен, у листі до лондонської ґазети „Таймс" говорить, що про діяльність Шірера знала анґлійська делеґація ще підчас женевської конференції по обеззброєнню фльоти. Тоді Шірер виступав у пресі з дивовижними інсинуаціями проти Анґлії, стараючися розбити конференцію.

У свій час Бріджмен звернув увагу американської делеґації на те, що Шірер, не будучи журналістом, має журналістичну перепустку. Бріджмен радив відобрати від Шірера цю перепустку, але нічого з того не вийшло. Бріджмен не пускав до себе на інтервю Шірера. В решті він говорить, що коли би Кулидж зробив супроти Шірера те, що зробив Гувер, то не прийшлоб до розбиття женевської конференції й справа морського обеззброєння вже пішлаб значно наперед.

КРІЗА В КИТАЮ.

ПОВСТАННЯ ПРОТИ УРЯДУ ПОШИРЮЄТЬСЯ. СТРАШНИЙ ГОЛОД ПАНУЄ В ПІВНІЧНІМ КИТАЮ.

ШАНГАЙ (Китай), 14 жовтня. — Кілька ґенералів обєдналося проти нанкінського уряду. Вони домагаються уступлення з президентури Кай Шека. В їх роспорядженню знаходиться більше ніж 400,000 війська, що готово кожної хвилини виступити проти Нанкіну.

Становище правительства погіршується браком грошей, економічною дезорганізацією та активністю большевиків на манджурському кордоні. Увесь північний Китай охоплений страшним голодом. Щоденно гинуть тисячі населення без жадної помочі.

СТОРОННИКИ АМАНУЛИ ПЕРЕМАГАЮТЬ.

СИМЛА (Індія), 14 жовтня. — З Афґаністану надходять відомости, що після захоплення сторонниками Аманули Кабула війська їх захоплюють далі одно село за другим з рук Габібули. Треба сподіватися, що скоро в Афґаністані не останеться ніде прихильників Габібули.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 6, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy.		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.	
One year	$7.00	На рік	$7.00
Six months	$3.75	На пів року	$3.75
Three months	$2.00	На три місяці	$2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Ситі і Заграницю:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$5.00	На пів року	$5.00
Three months	$2.75	На три місяці	$2.75

За оголошення редакція не відповідає.
В Канаді належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

СИЛА ІДЕЙНИХ ПОРИВІВ

Місто Савана в стейті Джорджія віддало перед кількома днями поклін бригадієрови Казимирови Пуласкому, польському героєви з часів Американської Революції. Пуласкі згинув тому 150 літ від ран, які одержав при облозі міста Савани. Помер на кораблі, тому поховано його в морю.

Тутешні Поляки вже від року вели велику акцію за тим, щоби довести до урочистого святкування смерти Пулаского. До цього поставився американський уряд дуже прихильно, як і прихильно віднісся стейт Джорджія. Вся американська преса розписалася про смерть польського героя, що наложив головою в обороні американської независимости. І ми, згадуючи про Пулаского, можемо тільки теплими словами згадати його імя, хоч воно походить з того племени, яке видало для Америки Пулаского, а для нас сотки коронних маршалків ріжних імен до наших Вишневецьких включно, які були катами українського народу й найбільшими ворогами нашої свободи. Рівнож не дивуємося тому, що тутешні Поляки визискують геройство Пулаского для польської пропаганди. Ми тільки хочемо вказати на самий факт геройства одної людини, на це, скільки воно приносить користи тому народови, який видає того рода героїв. Бо треба знати, що завдяки таким поодиноким випадкам Поляки вважалися в цілім світі найбільш переслідуваним і нещасливим народом. Ще до світової війни всюди оплакувано його поневолення, а підчас війни всі бажали собі його самостійности. Було це тому, що по трох невдалих польських повстаннях мусіло покидати польську землю богато шляхти й військових, котрі розбрилися по цілім світі, носячи на собі авреолю героїв, борців за свободу. Богато тих людей пішло на військову службу до инших держав тільки ради хліба, а були й такі як Пуласкі. Та світ дивився на Поляків як на Пуласких, як на найбільших оборонців свободи, як на найбільш ліберальний, свободолюбний нарід. А що той гіпнотизм треває ще й досі, видно найкраще по тім, що пише американська преса зпиводу обходу 150 річниці смерти Пулаского. Вона перекидує геройство одиниці на цілий нарід й чванить тим, що американський нарід відплатився польському народови за Пулаского, бо допоміг йому відбудувати свою державу, годував при помочі Гувера його голодних дітей і дав йому свого експерта, щоби підніс Польщу ще й фінансово. Пише вона про це все під впливом памяти про Пулаского, забуваючи, що відбудована в той спосіб Польща є сьогодні тюрмою народів і найбільшим ворогом свободи.

Д-р В. Клодницький.

ЯК ПОСТАВИТИ НА ТРІВКІ ОСНОВИ РІДНУ ШКОЛУ В АМЕРИЦІ?

Вже минув місяць, як зачався в американських школах шкільний рік. Рівночасно повинні були зачати науку і всі істнуючі тут українські школи (т. зв. вечірні школи), щоби наше молоде покоління причувалося своєї мови, письма українського, історії та літератури. Ба, що більше, з початком цього року в громадах, де ще не відчинено українськой „Рідної Школи", повинні були повстати свої шкілки і курси, бо цього вимагає прогрес. На ріжній ділянці народного життя повинно бути сьогодня краще, як було вчера, бо ми живі люде. Як немає зросту розвою — то значить ми йдемо не вперед, а цофаємося взад.

Як в сути річи стоїть цього року наша Рідна Школа: краще ніж попередного року, чи може гірше?

На підставі тих відомостей про Рідну Школу, які можна було зібрати, можна сказати, що цього року Рідна Школа стоїть гірше як минулого року. В богатьох містах, головно у пенсилвенійському стейті, до нині не отворено тих шкіл, які минулого року проявляли чимало живучість. Чому? Ізза браку учителів! Значиться, в цьому році в богатьох школах бракує учителів. Отже, через брак учительських сил богато шкіл нині ще не зачало навчання. Констатуючи брак учителів в українських школах, треба застановитися над причинами того браку.

Заки відповімо на це питання, то приглянемося Рідній Школі. Бути учителем в українській школі в Америці, значить виконувати найтяжчу у світі працю, яка зідає здоровля — головно нерви. Наша дітвора тутешнього уродження, вихована під впливами улиці, становить дуже кепський матеріял для школи взагалі. Американська дитина ходить до школи більш з мусу, ніж з охоти. Дуже малий відсоток дітей проявляє жажду знання і стремління вибитись як найвисше. Брак цих благородних стремлінь у дітей американського уродження треба поставити на рахунок духа часу, який тепер має клич: „я хочу бути независимим, я хочу індивідуалістично нормувати своє життя".

Тутешне життя звернене головно в сторону доляра, й до нього рветься дитина вже з малку. Структура тутешного життя дає можність малолітним здобувати собі того доляра, через якого приходиться до бажаної самостійности. В душі тутешної дитини жевріє: **підрости і заробляти на себе, щоб могти мати „гуд тайм".**

І це, щоби підрости і заробляти на себе і для себе, є глибоко вкорінене й у душі українських дітей тутешного уродження і тому то для них всяка школа взагалі, а українська зокрема, являється лише чимсь переходовим, не реальним. Доказом на це може бути те, що пів міліона Українців продукує дуже мало дітей, якіб кінчили середню висшу школу.

Маючи на увазі такі браки нашої молоді, не тяжко зрозуміти застій наших шкіл та їх сумну будучність.

Я сказав висше, що у нас за мало учительських сил. Чому воно так? Учителі бояться школи, в якій треба зідати свої печінки, бояться платні, якої не вистарчає на життя, бояться недоцінювання учительської праці з боку родичів і громадянства. З цього виходить, що у нас ані діти не рвуться стати школярами Рідної Школи, ані ті, котрі повинні учительовати, не рвуться стати учителями в Рідній Школі. Щодо родичів, то, на жаль, треба сконстатувати, що вони у великій мірі ставляться до Рідної Школи дуже часто з повною байдужністю.

Що нам Рідна Школа є дуже потрібна, що без своєї школи ми національно вимремо, то це кожний прекрасно розуміє.

Тому треба нам сконстатувати сумне положення Рідної Школи і призадуматися над доповненням, побільшенням учительських сил Р. Школи.

Це можна ось так зробити: В кождій українській громаді є чимало громадян, які можуть навчати в Р. Школі. Тут маю на думці не лише дяків і професіональних учителів, але і священиків, які мають часу забогато, і лікарів і докторів й інтелігентів взагалі, які не лише вміють мову і володіють знанням правопису, історії і т. п. Всім їм треба братися до школи, бо нам грозить процес винародовлення. В нинішних часах у нас треба проголосити клич: „берімся до школи, хто вірує в Україну".

Кромі цього треба подбати, щоби із старенькиx школярів і школярок виробляти молоді учительські сили на будуче. З цього буде така користь, що за кілька літ на місцях будуть свої учительські сили, які припоровляючись до тутешних умовин життя, продовжувати-муть справу Рідної Школи.

Того рода спробу я зробив в Честер, Па. В минулому шкільному році я вибрав кілька старших дітей і провів з ними практичний учительський курс. Що правда, курс покінчило лише дві кандидатки, які в цьому році дуже запопадливо вчать у І. і ІІ. клясі. Для пояснення додам, що згадані учительки вчать під моїм доглядом. Я І. і ІІ. кляси не вчу, а весь час уважаю, як вони вчать і після кождої години (по науці — а не в присутности дітей) звертаю увагу на педагогічні недомагання, які завважую в їхньому навчанні. Ця мною почата спроба переконує мене, що таким робом можна виховати свої учительські сили, які за пару літ будуть прекрасно вчити.

Хочу вірити, що про цю справу заговорить більше учителів.

ВІДПОВІДЬ РЕДАКЦІЇ.

Елизабетпорт, Н. Дж. — Степовий: Допис Ваш занадто особистого характеру, а тому не піде. Пришліть про успіхи Вашої школи, про скількість її ній дітей, про хід науки, про підприємства шкільні й т. д., то це пособить Вашій школі, а разом з тим буде корисне та цікаве для ширшого українського загалу в Америці.

Іван Вазов.

СВЯТОСЛАВ ТЕРТЕР

(Історична повість із часів боротьби за волю Болгарії).

(З болгарської мови переклав Михайло Процик).

(9)

Вівтар у лісі.

Недалеко Тирнови, у діброві, на схід від Силофорського горба, горів огонь.

То був ліс званий Яровим, приватна власність Смілеця.

Довкола ватри сиділо і лежало з десять людей. Розмовляли тихцем. Дехто з них пік кукурудзу на жевріючому вугіллі. Огонь освічував бородаті, воєвничі, але молоді лиця, засмалені на вітрах і сонці. Ця нічна дружина була узброєна.

Коні, привязані до недалеких дерев, пасли зісохлу траву.

— Довго не надходить воєвода — відізвався один.

— Північ хіба вже минула — відповів инший.

Десь запіяли півні.

— Боюся чогось.

— Чого?

— Боярин Годислав лиха людина, а як запримітив...

— Коби лише не запримітив і не виробив чого, бо воєвода стер би його на порох і взяв би дівчину.

Роздався свист.

— Ідуть! — озвалися тай підвелися.

У сумерку між товстими пнями було чути, як хтось ступав і розмовляв. Коли наближилися, полумя освітило три темні статі. Звилися три бородаті юнаки, узброєні в криві турецькі шаблі, з кинжалами за раменем. Потім ішов піп без ковпака. Четвертий юнак держав попа за руку.

Піп із білою розкуйовдженою бородою, з білим волоссям, розкиненим по чолі, дрижав увесь. Вирушував тільки очи на узброєних людей.

— Панотченьку, не бійся! — сказав один із них і поцілував попа в руку.

За його примірoм пішли й инші.

— І пощо ви спроваджували мене сюди? — спитав піп уже трохи вспокоєний тими виявами побожности опришків.

— Витягнули мене з постелі... Боже, Пресвята Богородице!... що зі мною? Бороніть мене грішного! — І перехрестився.

— Сідай, сідай, — заохочували його.

Сів, а огонь освічував змінене лице. Крім ковпака, не доставало ще чимало з його одягу. На ногах мав жовті пантофлі своєї жінки, які надягнув серед переполоху.

— Християни, скажіть, що ви хочете робити зі мною?

— Дізнаєшся небаром, панотче, — відізвався один із них, що привели його. — А взяв ти книжку, про яку ми говорили тобі?

— Молитовник? Взяв. А нащо він вам?

Одначе опришки не відповіли, бо роздався протяжний свист у лісі, що повторився тричі.

— Ідуть! — озвалися радісно опришки та пустилися в гущавину. Остався лише один, щоби пильнувати попа.

Небаром показалися Радоіл і Славка, а за ними ще кількох опришків, що несли клунки із Славчиними річами.

— Добрий вечір, товариші! Приводжу вам молоду, поклоніться їй! — сказав Радоіл.

Врадувані юнаки окружили цікаво Славку, дуже схвильовану.

— Славко, тут зачинається моє царство. Не бійся. Сядь, спічни собі.

І сам сів біля неї.

— Хлопці, змініть варту за лісом, півні вже співали.

Потім звернувся до дівчини, яка розглядалася з подивом і страхом.

— Славко, ти ще не привикла до такого?

— Де ти будеш, там для мене все буде гарне — відповіла та й глянула на нього з любовю.

Юнацьке лице воєводи засяяло від щастя. Товариші з усміхом глядали на Славку.

— Славко, ти дуже змучена! — спитав один із них.

— О! ні, він мене ніс на плечах через гори — з усміхом відповіла Славка та вказала очима на Радоіла.

— Хлопці, дайте но пляшку, випємо трохи.

Радоіл подав пляшку Славці. Вона випила ледви кілька капель. Щойно тепер Радоіл побачив скуленого під дубом попа, що розявивши рота, счудований глядів на боярську дочку опришків.

— А, панотче! — озвався — ти випередив нас? — І зняв шапку та поцілував його в руку.

Потім Радоіл звернувся до дружини:

— Засвітіть воскові свічі. А ти, панотче, поблагословиш мене з отсею дівчиною.

Піп перелякався.

— Не маю тут нічого — не маю риз.

— Не треба нічого!

Засвітили свічки. Ліс прояснився. Дубове галуззя звисало їм над головами.

— Хто буде старостою? — спитав піп.

— Мануло, ти будеш старостою — сказав Радоіл і звернувся до одного із старших опришків.

— І дружбів нема, і вінців нема, і церкви нема. Якийже то буде шлюб? — говорив піп, що вже прийшов був до себе.

— Ангело там ІІ, Страхило, ви будете дружбами — відізвався Радоіл — щоби панотець не сердився. А церква — це отся діброва. Абож то Бог не є всюди?

І Радоіл із відслоненою головою станув біля Славки, а староста і дружби за ними. Піп перелистовував молитовник, шукав відповідної молитви. Двох людей освічувало його свічками. Але він довго шукав і не міг нічого найти. Під враженням попереднього переляку забув, на котрій во сторониці.

Радоіл нетерпеливився.

— Зачинай!

— Не можу найти! — відповів піп із жалем.

— Нічого не шкодить, читай там, де ти відчинив.

Піп глянув на книжку.

— Тут є молитва проти посухи.

— Відчитай її, скорше!... Бог буде знати, що читаєш її замісць иншої — сказав воєвода, бо бачив, що попови дрібнички в голові.

Тоді священик відчитав молитву проти посухи, в якій просив Всевишнього, щоби зіслав зливний дощ на спрагнені ниви й левади.

По молитві обміняв молодят перстенями.

Вінчається раб божий Радоіл, во імя Отця і Сина і Св. Духа. Вінчається раба божа Славка, во імя Отця і Сина і Св. Духа, амінь.

Потім заспівав пісню Ісаї й оправдив молодят довкола дуба, а за ними йшов староста і дружби.

Обряд покінчився.

— Дайте пляшку, щоби випити на здоровля. Панотче, насамперед поблагослови.

Піп поблагословив і перший напився горівки, потім пляшка йшла з рук до рук.

— За ваше здоровля!

— Дай, Боже, щастя!

— Щасть Боже!

— Цього року молода, а на другий — колиска!

І не було кінця веселим бажанням.

Радоіл звернувся до попа.

— Прости, панотче, що ми тебе трудили серед ночі. — І поклав йому на руку десять золотівок.

Піп здумівся, як побачив стільки золота, своїм очам не вірив. Він не міг би заробити стільки грошей і за пятьдесять шлюбів!

Радоіл і Славка поцілували його в руку.

— Тепер, панотче, ти вже свобідний, можеш іти спати. А не говори нікому що тут було.

— Я?... Годислав убив би мене!

— Коли б він тебе не вбив, то я відтяв би тобі голову наче горобцеві.

Коли піп відійшов, Радоіл звернувся до товаришів:

— Товариші, досить спочинку. А наша мета далеко, коли Тирнова дуже близько.

Нічна подорож відбулася не дорогами, а плаями, кручами та тінистими потоками. Славка поглядала довкола, наче очарована, на чорні бори, на чорні шпилі і чорні скелі. Їй здавалося, що це все сон. Радоіл їхав біля неї і піддержував її на гіршій дорозі.

Смеркалося, як задержалися в гірській оселі. То було кілька хат, побудованих із дубових пнів, а покритих гонтами. Деякі окружав сухий мур.

Ворота одної з хат відчинилися і змучене товариство ввійшло на подвіря.

Глуша.

То була хата кума Манола. Його жінка, що видно жда[illegible] гостей, вийшла на стрічу з запаленим смолоскипом. Радоіл і Славку ввели у низьку хату, із закопченою стелею.

На стінах висіла ріжна зброя: луки, списи, шаблі, буздигани, торби й инші ловецькі причандали; шкіри звірів, бурштинові чотки, турецька багряниця, золотом шита, шовкові шалі, нашийники з коралів і инші роскішні річи. Все це була добича з тракійських виправ.

На лавках і полицях між глиняною посудою стояли, здивовані цим товариством, мистецькі бронзові статуетки Бакха, Геракля та богато римських цісарів.

Долівка, та низькі лавки вкриті були килимками домашньої роботи. Великий, гарний перський килим, на якім сидили новоженці, пригадували Азію в цій закутині.

Заставили скромно низький стіл, але гості були веселі! Зі сміхом говорили про жах попа, коли чотирох невідомих витягнуло його з хати. Розказували подробиці про втечу Славки. Вона сама оповідала, як викрався з батьківської хати, коли батько був на царському пирі, та про схвилювання, якого зазнала, заки дійшла з Радоілом до табору. Тепер напевно Годислав шукає за нею стежними листами, — але опришки були спокійні, бо батько її ніколи не здогадався би, щоби її шукати в цій закутині. В Тирнові нікто не знали, що є така закутина.

(Дальше буде).

Купець: Так, пані, що можете закинути цим яйцям?

Пані: Мені здається, що вони, як на свою старість, замалі.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Почався зимовий сезон.

Минула літня спека й духота, що гнали все живе з камяниць Ню Йорку на вільний простір — за місто, до моря, на фарми.

Прийшла осінь — ділова пора в Ню Йорку. Оживилася ще більш кипуча діяльність кольосального міста з його специфічним нервово-скорим темпом життя, безконечним рухом, грохотом елевейторів, шумом трамваїв а глухим гуком „собвеїв" — тих артерій модерного Вавилону.

Не одного Нюйорчанина нераз зупиняється перед тим розмахом американського життя: чи тому, що дивує його той рух, що стримало на вулиці на хвилину людський потік нервоне світло регулятора-рефлектора, чи коректний владний знак, поданий рукою нюйорського полісмена. Мусите стояти й чекати, поки з другої вулиці пробіжать перед вами авта й пройде хвиля людей.

А в той час чуєте, як пробігають потяги надземної залізниці та скриплять й гарчать гігантські двигуни, подаючи матеріял на нові величезні будівлі.

Ну, й будують Американці! Особливо відчувається це в районі Вол стріт, де тепер ставлять кілька нових хмародерів. Годинами можна дивитися з цікавістю, як сила техніки, заліза й людських рук на ваших очах творять чудо будівництва.

А внизу, біля тих кольосальних будинків, вулиці здаються тісними й маленькими. Там повно людей, які в порівнанню з будинками видаються маленькими комашками, що снуються та йдуть кудись без цілі й без пляну. Навіть самого себе почуваєш таким маленьким, таким незамітним у тій величній юрбі людей, серед тих хмародерів.

Ех, чи збудуємо ми, Українці, хоч один такий хмародер? Збудуємо колись, бо й ми переживемо лихоліття наше! Колись і в нас знайдуться „Вашінгтони з новим і праведним законом", що обєднають наші сили, як колись молився душею Т. Шевченко.

Наше українське громадське життя в Ню Йорку оживилося теж.

Повернулися наші діячі та редактори зі Старого Краю, — пробудилося громадське життя. И Українці будувати хочуть щось міцне, велике, могутнє економічно.

Ось на сторінках часопису „Свобода" ведеться завзята полеміка за організацію українського банку в Америці. Завзято схопились доктор із фаховцем — практичним діячем і „воюють", аж пера скриплять. А українське громадянство мовчить смиренно: „нехай собі пишуть! Попишуть і перестануть. А ми, Українці, будемо допомагати будувати чужі банки, бо нас аж **40 міліонів** народу! На що нам свій банк?"

Оживає й театральний сезон — готуються товариства до вистав, роблять забави, де українські свідомі хлопці й дівчата танцюють із запалом безконечної „польки" під мельодії поганеньких російських пісень, як наприклад: „В Адесє морем я плила на параходе раз..." та „Все гаварят, что я ветрена биваю" і т. д.

Ми, гордий український нарід, ніби „не маємо, на жаль", своїх ні танкових мельодій, ні пісень, а мусимо брати те, чого й Росіяне стидаються в ліпшому товаристві; так роблять ті, що не знають і не хочуть знати свого.

Ожили й наші рідні школи в Ню Йорку. Там зберігається душа нашої молоди й честь та пошана тим родичам, котрі післали й пішлють ще дітей своїх до рідної школи, бо тим самим вони виховують собі добрих дітей на старість, а українському народові збережуть молодь і майбутніх діячів, що будуть працювати на нас.

Є ще одно цікаве явище в українському громадському життю Ню Йорку. **А це школа українських національних танків артиста балетмайстра Василя Авраменка,** що знову повернувся до Ню Йорку і знов завзято працює біля українського танку. Він знов збирає учнів, мов отаман той, що все „до товариства гукає та до бою кличе". Та, на жаль, ще мляво записуються нові учні, котрі не бачили українського танку й не розуміють краси його, але зате майже всі учні, що вже пройшли звичайний курс, прийшли знов і вписалися на вищий курс танків. Сам артист Авраменко вчить, показує, росказує й сам захоплюється, як юнак, успіхами своїх учнів. А що за радість та краса бачити тих і дорослих, і маленьких наших хлопців і дівчаток, котрі вправляються тепер, коли вже знають елементарні правила танку! Скільки щирої радости в них, здорового сміху! Скільки прояву буйної й шляхетної ініціятиви для сміливого й граціозного руху, котрим хоче учень як найкраще передати настрій українського танку!

Сумна, почорніла саля Українського Народного Дому в Ню Йорку, на 6-ій вулиці, оживає підчас лекцій Авраменка немов Великий Дух героїчної України приносить туди прекрасні цвіти й перлини та розсипає їх там і вони оживають у тому шляхетному рухові під звуки своїх українських гарних мельодій, в тому сміхові, коли якийбудь шестилітній „чумак" перед дівчиною таких літ, як сам, показує, що ще живе в нас „козацька сила". А як вони гарно говорять там по українськи, як рахують (бо в танкові треба й рахувати) „двайцять сість", „персий", — „длуга"—каже хлопчик! Але з того хлопчика виросте з часом міцна людина. Він з танком, з рідним словом впоїть собі любов до українського, викине розтіляваючі погані російські мельодії, котрими для „відпочинку" на забавах заповнювали його чисту душу, а візьме свої рідні українські, здорові й гарні мельодії; він останеться вірним для батька і матері. Так з тих маленьких хлопчиків, з тої молоді вже вийдуть ті, що збудують нам і український банк в Америці й хмародери наші, як доказ нашої правдивої сили!

Дай же Боже, щоб наша молодь не пропала для нас!

Дмитро Нечипайло.

ЯНГСТАВН, О.

Приготовання до Листопадового Свята.

На зборі Українського Горожанського Клюбу, які відбулися минувшої неділі, запрошено урядників усіх запомогових відділів як також урядників обох парохій нашої місцевости.

Зборами проводив голова нашого Клюбу, добр. Юрій Присташ. Голоси в нарадах забирали майже усі присутні, що були на галі нарад.

Радили над нашим Українським Народним Домом та ширшою народною роботою.

Порушено рівнож справу наближаючоїся конскрипції, себто спису населення Злучених Держав. Рішено повести освідомлюючу кампанію, щоби нас не записувано інакше, тільки як Українців.

Голова зборів д. Присташ пригадав зібраним, що наближається час Свята Першого Листопада, яке ми повинні як найкраще відсвяткувати без ріжниці віроісповідань та партійних переконань.

Відтак забрав голос о. Кучер з української православної церкви зі Штільтону та пояснив дуже гарно ціль Свята Першого Листопада.

Вибрано комітет, котрий має виготовити програму і подати її до українських часописів. В святі візьмуть участь всі запомогові відділи і обі парохії нашої місцевости.

Присутний.

Судця: Чому ви, молодий чоловіче, не подумали про вашу будуччину, коли постановили спроневірити ці гроші?

Обвинуватений: Я подумав, пане судця! Я відніс гроші до щадниці.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО СТАРОМУ КРАЄВИ.

ЕЛИЗАБЕТ, Н. ДЖ.

Жертви на інвалідів.

На хрестинах у громадянина М. Марковича дня 6. жовтня зібрано на інвалідів $7.50. Жертви зложили слідуючі громадяне: М. Маркович, І. Атаманець, С. Атаманець, Ю. Шевчук, П. Микитюк, Т. Чеснер і П. Остапчук по $1.00; Л. Гуралька 50 центів. Збіркою займався П. Остапчук. Гроші вислано через Обєднання.

П. Остапчук, гість.

НЮАРК, Н. ДЖ.

З пікніку $203.63 на народні цілі.

Дня 1 вересня ц. р. відбувся пікнік, який устроїли Українська Православна Громада й товариства, котрі групуються при ній, а саме т-во ім. Івана Гонти, Залізняка, сестрицтво Любов з Укр. Нар. Помочі, т-во ім. Грушевського і Марти Вашінгтон з Укр. Нар. Союза, т-во Вознесення і сестрицтво св. Покрови.

Прихід з того пікніку був призначений на українських інвалідів, Рідну Школу і бойову організацію. Пікнік відбувся дуже гарно. Саме призначення приходу з пікніку на такі пекучі народні потреби піддало охоти до щирої праці екзекутиві, яка була вибрана до переведення сього пікніку. До екзекутиви ввійшли: добр. Мудровський Анд., голова; Шишковський Яким, скарбник і Легкий Микола, писар. Не відмовились а щиро взялись до праці і ті всі, котрих призначили до праці. Працювали і помагали всі, щоби придбати як найбільше гроша для Рідного Краю. Підчас пікніку забрав слово укр. прав. священик о. Л. Кушнір. Він представив ясно всі ті справи, в користь яких влаштовано цей пікнік. Говорив він щиро й з чуттєм, як пристоїть говорити щирому Українцеви. Він так ясно говорив, що своєю мовою зворушив присутних до сліз. По скінченню промови присутні зараз зложили до того приходу 17 дол. Гром. Василь Мартинюк жертвував від себе 15 пачок соди. Т-во „Укр. Банда ім. Лисенка" зложило 10 дол. Разом чистого приходу з того пікніку прийшло $203.67.

Гроші розділено ось так: на інвалідів $100, Рідній Школі $51.67, боєвій організації $52. Розділивши висше названу суму, вислано її 9 жовтня с. р. до краю через Обєднання.

Думаю, що тут зайва хвальба. Бо сума $203.67 сама собою прикрашує і хвалить доконане діло. А від себе, що цікаво слідив за тим всім, скажу отсі слова: достойністю достойним! Честь тим, що гідні чести!

Українець.

В гондолі.

Гондолієр: Ах, сіньора, колиб ми не були в гондолі, я поцілував би вас...

Пані: Ах безсоромний! Зараз відвезіть мене на беріг!

Спосіб.

Інтервюер: А чи зарядила що міська рада після катастрофальної повені?

Радний міста: Так, приказала не поливати вулиць міста.

Чого сподівався.

— В неділю святкую мої уродини. Знаєш, де живу. Дома я до одинадцятої години перед полуднем. Коли прийдеш, застукай **ногою в двері.**

— Чомуж ногою?

— Ну... бо я сподіюся, що в руках матимеш повнесенько дарунків із нагоди імянин.

Пантелеймон Романів.

КОНСКРИПЦІЯ ДІТЕЙ.

Після конскрипції худоби, з якої велику часть відвели до різні, прийшло кількох людей у село, скликали мужиків і виясняювали їм, що треба зробити спис усіх дітей, необовязаних до школи.

Мужики поглядали один на одного, так як стояли тут у школі, темній та вохкій, наче лазня.

— Що це знову, діти рахувати?

— А так, подати їх спис, — відповіли прихожі.

— Тьфу, до чорта!

— Вони це нам неодно принесуть із своєю новою владою.

Всі поглядали неспокійно.

— Недавно нам забрали худобу, а тепер ще хочуть дітей!

— Так, так горожани, подумайте, хочуть нам узяти діти! — чути було глумливий голос із товпи.

Прихожі, заняті своїми паперами, не відповідали.

— Тим виразно не сказано ще, що заберуть нам їх, але вони до всього здібні.

— Тож переведімо конскрипцію — сказав один із прихожих і взяв при цьому зі стола аркуш паперу та відчитав із нього:

„...понижче пять літ і до сім літ. Інші не мусять бути рахувані". Зрозуміли?

Всі стояли мовчки.

— Зрештою ходитимемо по хатах і там їх спишемо, бо ви самі, до чорта, понаписували би таке, чого ніхто не зрозумів би. Проголошую збори скінченими.

— Даруйте, що питаюсь, одначе з якої причини заряджено таке? — спитався крамар, член сільської ради.

— Задля статистичних і педагогічних цілей, — говорив цей з папером і навіть не глянув на крамаря, а став папері на столі збирати, наче судця, що проголосив присуд, проти якого нема відклики.

— Заберуть їх... Колиж це буде цьому кінець?

— Тож можете йти, одначе мусите охарити дітей.

Коли селянки вертались зі школи, гнали вулицями навздогони такі перелякані, що селяни, які їхали возами, здержували коней, тривожно розглядалися, начеб зачули дзвін, що сповіщав бурю.

— Я з того дурна та не знаю, що маю почати — чути було жіночий голос із одної хати.

— Так, людина ніколи не знає, з котрого боку її вкусять.

Не минуло і пять хвиль, як селянки доходили до хат тай зараз виходили і несли щось у руках, наче людина, що рятує маєток підчас пожежі. А з хат доходив безупину крик і плач дітей.

— А нумо, прийдіть!

Жінки ставали на порогах, глибоко віддихали та вижидали комісії.

Колиж комісія, пропожена крамарем, увійшла в хаті на столі розложила папері та хотіла починати конскрипцію, виявилося, що ця хата бездітна. В инших хатах не було також ані одної дитини. Подекуди, одначе зрідка де, бачили дітей повище дванацять-тринацять літ.

— Як це є, що тут ніхто не має дітей?

— Якжеж ми їх виживили би? Насамперед була війна, а потім...

— Та хто це там кричить увесь час?

— Це в сусідки, дядьку!

— Дивне: Ніхто в селі не має малих дітей, відкіляж походить цей крик?

— Видно принесли їх сюди зі сусідного села, дядьку!

Колиж прийшли до останньої хати в селі, стояла там на порозі молода, зажурена жінка та разураз говорила:

— Не годиться нінащо, дядьку, не годиться нінащо. Не може ворухнути ні руками ні ногами.

— Хто не годиться? До чого не годиться? Це дурниця, коли дитина тепер немічна, вона пізніше вже з того вийде.

— Он ця нічого не розуміє, дядьку — озвався хтось із товпи, що мовчки ступала за комісією.

Лише в Кузнятихи найшли шестеро дітей. Коли комісія ввійшла, стара сиділа на долівці та гладила найстаршого семилітнього хлопця.

— Ці зловили її! — сказав хтось під голосом.

Записали пятеро дітей. Замісць матери означувала їх вік молода сусідка, бо Кузнятиха не вміла в цій справі сказати ні словечка.

— А де ділися твої діти? — питався счудований крамар молодої жінки.

Ця видивилася на нього, стиснула пястука та скоро сказала:

— Я не мала зовсім дітей. То були діти моєї сестри.

— Чорт зна, що це значить! — сказав крамар і здвигнув плечима.

— Це все не варта й торби січки, — сказав прихожий і глянув у папір.

Колиж комісія відійшла до крамаря випити чаю, почалася на горішних полях знову праця. Богато жінок відносило додому клунки білля, инші збентежено бігали довкола, а ще инші кричали на них:

— Що робите на чужих полях?

— Я загубила хлопця, подумайте собі! Ах, Боженьку, таж я поклала була його тут при стежці!

— Ми повинні були зложити їх усіх разом на одну купу, а що ми скрили їх по ріжних місцях, не можемо тепер узагалі найти їх!

— Ондечки ще одна дитина — почувся голос із другого кінця.

Одна селянка побігла туди, одначе небаром вернулася та розпучливо заломила руки.

— Це не моя... Моя мала червоний чепець.

— Де тебе чорт заніс? Он тут посадила я тебе, встромила в уста жвача (цукор завязаний у ганірчці для ссання), міг ти собі тут спокійно сидіти, драбе!

— Помой лише, вибю я тебе, можеш бути певен того, — говорила инша селянка. Держала на руках трилітнього хлопця, що отвирав широко уста й плакав, а рукою заслонив очі.

Лише ці, що мали немовлята, спокійно несли свій клунок і глядили при цьому співчутливо на инших жінок, що вганяли сюди й туди.

— Це вже не життя, а мука! То худобу відганяти, то діти ховати, а до праці нема часу, — говорила якась молода мати з немовлятком на руках.

— Так, але таки вдалося нам це, Ми навчилися того після конскрипції худоби! Все тревало ледви яких пять хвиль!

Усі були спокійні. Лише Кузнятиха сиділа в траві біля сусідки та заводила, що камінь був би змилосердився: всі її діти записали, зловили її. Инші стояли кругом неї та поглядали на неї.

— На другий раз хай вважає. Привела їх стільки на світ і гадає, що все в порядку. Ні, братіку, тепер инші часи!

— Та щоби сказати правду, з дітьми пішло лекше ніж з худобою. Здалися кудись діти, то ще не таке страшне нещастя. А веде чоловік рідного бика на ланцюху, а цей давай ревіти й норовитися!

— Так, так; з дітьми пішло це богато лекше...

— Тоді таки взяли значну часть худоби.

— Тамті прийшли так несподівано, що ми не мали навіть часу все спрятати.

На сільськім майдані звився крамар.

— Всі, що записали свої діти, мають прийти в суботу до міста.

Всі мимоволі глянули на Кузнятиху.

— А що там робитимуть?

— Дістануть підмогу для дітей, одяги, чоботи...

Хвилину стояли всі тихо. Вкінці один із них виступив сумно та сказав:

— Прокляте життя, людина ніколи не знає, що має робити!

І все це стояли біля Кузнятихи: вона одинока не помилилася.

— Моя жінка має найгіршу память, про яку я коли чув.

— Певно про все забуває?

— О, ні! Про все памятає.

— Коли ти зірвала свої заручини з Василем?

— Так скоро, як тільки переконалася, що жадна дівчина мені не завидує.

Охрим: — Коли ти вперше пізнався зі своєю жінкою?

Трохим: — Коли я перший раз після нашого вінчання повернув пізно до дому.

— Не бійся сього пса. Мусиш знати, що коли пес гавкає, то він ніколи не вкусить.

— О так. Але ти не знаєш, коли він перестане гавкати.

Бігаміст.

Жінка: Скажи мені, мій любий, що це значить бігаміст?

Чоловік: Це такий, що двічі робить цю саму дурницю.

НА ЛИСТОПАДОВЕ СВЯТО

ТРИ ПІСНІ

МИХАЙЛА О. ГАЙВОРОНСЬКОГО

для Мішаного Хору

(одна з них також на діточий або дівочий хор).

Дістати можна в книгарні „Свободи:

„SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

— або —

„SURMA", 103, AVENUE A, NEW YORK, N. Y.

Ціна 30 центів.

ДРУКАРНЯ

У. НАРОДНОГО СОЮЗА „СВОБОДА"

виконує старанно, дешево і на час всякі друкарські роботи як: СТАТУТИ, ПРОГРАМИ І ТІКЕТИ НА КОНЦЕРТИ, ПРЕДСТАВЛЕННЯ, ПІКНІКИ І БАЛІ, ЯК ТАКОЖ КОВЕРТИ І ЛИСТОВІ ПАПЕРИ ДЛЯ БРАТСТВ, ТОВАРИСТВ І СЕСТРИЦТВ.

"SVOBODA"

81-83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

Олександер Діма.

ЧОРТІВСЬКИЙ МІСТ.

(Швайцарська легенда).

Ріка Рес пливе дуже глибоким руслом. Вона відмежовує два кантони: Урі та Грізонський. Стіни плаю творять скелі такі стрімкі та такі високі, що передістатися з одного берега на другий майже неможливо. З давен давна люди сіл побіч плаю старалися побудувати міст, що вможливив би якутаку комунікацію. Спільними силами, спільними коштами бралися до праці. Даремні труди! Ледви міст, свіжо викінчений, повис над проваллям, зараз перервався під напором повені, бурі або снігової лявіни.

Раз іще — а було це з кінцем XIV. століття — постановили Швайцарці попрубувати щастя. Зима кінчилася, тому зкавалося, що новий міст опреться побідно весняним вихрам. Тимчасом раз рано дали знати війтові в місцевости Ґешенен, що міст упав у провалля.

— Хіба сам чорт зуміє побудувати тут міст! — крикнув війт.

Ледви сказав ці слова зараз ввійшов наймит і сказав, що прийшов пан Діявол.

— Приведи гостя! — відповів війт.

Наймит відступив трохи на бік і на порозі зявився мущина, може трицятьпятилітній, зодягнений з німецька. Мав на собі тісні штани, червоні, блюза була чорна, запнята, одначе з розпорених рукавів визирала підшевка огненого коліру На голові мав чорний турбан, прикрашений пером, що за кождим рухом чорта похитувалося легенько. Найдивніші були черевики, з заокругленими носами та когутячими острогами. Колиб їх власник сів на коня, міг би його тими острогами підганяти до скорішого бігу.

Привиталися й засіли біля ватри. Війт опер ноги на підставках, а чорт устромив ноги в огонь.

— Щож там, приятелю — спитав чорт — тут, мабуть, потрібно моеї помочі.

— Скажу правду, поважаний пане, — відповів війт — що дуже ця поміч придалася би.

— Розходиться про цей проклятий міст, правда? Чи дійсно треба вам моста?

— Не можемо обійтися без моста. Можеб ви, пане, побудували нам його, — додав війт по хвилі мовчанки.

— Саме задля цього я й прийшов.

— Ну, то остае нам умовитися нам у справі...

В цьому місці війт завагався.

— В справі ціни! — підповів чорт і глянув злобно на господаря.

— Так! — додав війт, прочуваючи, що переговори не підуть гладко.

— О, щодо мене, — говорив чорт, колихаючися недбало на кріслі і гострючи собі пазурі ножиком, що його взяв із війтового стола — щодо мене не буде труднощів. Я дуже уступчивий.

— Тим краще! — сказав війт. Остання будова коштувала нас шістьдесять дукатів. Дамо двічі стільки, одначе більше рішучо не можемо дати.

— Абож то я потребую вашого золота? — скривився згірдливо чорт. — Я фабрикую його стільки, скільки мені треба. Гляньте!

Похилився та витягнув із огню розпалений вугіль так легенько, начеб виймав цукорок із коробочки.

— Дайте руку!

Війт вагався.

— Не бійтеся! — заохочував чорт.

Встромив йому в руку гарний золотий гріш, такий холодний, начеб давно вже вийшов із карбівні. Війт оглянув його з усіх боків і хотів віддати чортові.

— Не-треба! — сказав чорт. — Це дарунок для вас.

— Розумію, — говорив війт і вкинув дукат у скарбонку — що вам, пане, на золоті не залежить і що заплату мусимо дати в иншій монеті. Прошу подати умовини.

Чорт задумався.

— Хочу мати душу першої істоти, яка перейде новим мостом.

— Згода! — сказав війт.

— То напишім умову.

— Диктуйте самі.

Взялися писати. Пять хвиль пізніше умова була готова. Оба підписалися: чорт у власнім імени, війт як повновласник громади. Чорт зобовязувався побудувати через ніч міст, такий сильний, щоби видержав пять століть. Війт обіцяв душу першої істоти, яка перейде на другий бік долини.

На другий день раннім ранком міст був готовий. На дорозі до Гешенен показався війт. Ішов справдити, чи чорт сповнив умову. Побачив гарний міст понад проваллям, а по другому боці чорта. Сидів на придорожнім камені та ждав заплати за нічну працю.

— Бачите, пане війте, що я словний — сказав чорт.

— І я також, — відповів війт.

— Якто? — здумівся чортівський будівничий. — То ви хотіли би посвятитися для добра мешканців вашого села?

— Ну, не конче... — сказав війт і зложив на землі зараз біля моста мішок, який досі мав на плечах. Узявся розвязувати шнурок. З мішка вискочила собака. За собою волікла сковороду, привязану до хвоста. Божевільна з жаху, пімчалася мостом і минула чорта, скомлючи пронизливо.

— Дивіться, вельможний пане! Ваша душа втікає. Здоганяйте її, поки час! — сказав війт.

Чорт пінився з люти. Рахував на християнську душу, а мусів задоволитися собачкою. Лютий хотів кинути на міст скелю, завбільшки як собор, та побачив, що із Гешенен надходила процесія з хоругвами та хрестом попереду. Священики йшли посвятити міст. Чорт пропав і війт ніколи вже не чув про нього. Лише, як раз сягнув у скарбонку, тяжко попік собі пальці: замість пекольного дуката найшов розпаленого вуглика між монетами.

Совісний урядовець.

Батькові прийшла на світ донечка і він явився в статистичнім уряді зголосити її. Урядовець вдивляється довго в картку зголошення, а потім звертае її зі словами:

— Прошу ще написати, де дочка мешкала передтим.

МІТІНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

МІНЕАПОЛІС, МІНН. Тов. Запорожська Січ, від. 385, повідомляє своїх членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 20. жовтня, зараз по Сл. Божій, в гали церковній при University and Sixth Ave. N. E. На збори повинен явитися кождий член і заплатити свою належитість та не зволікатись з плаченнем, як декотрі люблять. Є важні справи до полагодження. — Онуфрій Шабатура, предс.; Йосиф Ґреськів, секр. Василь Рефцьо, кас.

ШИКАГО, ІЛЛ. Тов. ім. Т. Шевченка, від. 252, подає до відома всім своїм членам, що місячний мітінґ відбудеться в неділю, 20. жовтня, в год. 1.30 пополудни, в Укр. Народ. Гали, 1944 W. Erie St. Проситься всіх членів прийти на сей мітінґ на означений час, бо маємо важні справи до полагодження. На мітінґу будеться принимати нових членів без вступного. Хто із членів має своїх приятелів, а ще не є членами У. Н. Союза, нехай приведе на сей мітінґ. Також кождий член повинен вписати свою жену і дітей в члени У. Н. Союза. Хто з членів придбає нового кандидата отримає нагороду. — Павло Хомин, секр.

СЕҐІНАВ, МІШ. Тов. Український Клюб, від. 309, повідомляє що трикварта льний мітінґ відбудеться в годині 1.30 попол. в неділю, 20. жовтня, в гали Озірайтіса, 1325 Гес ул. На порядку нарад буде читанне місцевого статута і приготовання поправок на грудневий річний мітінґ. Не явившийся член заплатить кару 50 ц., а урядник 1 дол. — Мих. Данко, предс.; Алекс. Варян, секр.

НЮ БРІТЕН, КОНН. Бр. св. Петра і Павла, від. 254, подає до відома своїм місцевим і позамісцевим членам, що трикварта льний ммітінґ відбудеться в пятницю, 18. жовтня, в год. 7.30 вечером, в Укр. Гали. Кождий член має прибути на сей мітінґ і вирівнати свій довг. Кождий член є обовязаний принести екстра 1 дол. на гостину, яка відбудеться по мітінґу. Котрий член прийде запізно на мітінґ заплатить 50 ц. кари. — Стефан Ґонтарський, пр.; Дорофій Ребікевич, кас.; Юрій Зень, секр.

МІЛВОКІ, ВІС. Тов. ім. Івана Франка, від. 103, повідомляє усіх своїх членів місцевих і позамісцевих, що мітінґ відбудеться в суботу, 19. жовтня в гали парохіяльній, в год. 7-мій вечером. На тім мітінґу будуть важні справи до полагодження. Не явившийся член заплатить кари 1 дол. Довгуючі члени будуть суспендовані, коли не вирівнають свого довгу. — Теодор Танін, предс.; Андрій Ґатала, кас.; Ів. Березовець, секр.

ПАСАЙК, Н. ДЖ. Тов. ім. Ів. Франка, від. 97, повідомляє членів, що місячні збори відбудуться 20. жовтня, в год. 1.30 пополудни, в гали церковній, 47 Hope Ave. Проситься членів явитись точно в означений час. — В. Сметана, предс.; І. Долінський, кас.; М. Табачук, секр.

ВІЛКС БЕРРІ, ПА. Бр. св. Ів. Хрестителя, від. 223, подає до відома своїм членам, що звичайний мітінґ відбудеться 20. жовтня, в гали церковній, в годині 3-тій пополудни. Обовязком є кождого члена прибути на сей мітінґ, бо є важні справи до полагодження. — Петро Маліборський, секр.

ФІЛАДЕЛФІЯ, ПА. Бр. св. Георгія, від. 239, повідомляє отсим всіх своїх членів, що місячний мітінґ відбудеться в неділю, 20. жовтня, точно в год. 1-ій пополудни, в домі Укр. Горож. на Френклін Ст. Повідомляється, що вкладок перед розпочаттем мітінґу не будесь принимати. Кождий член є обовязаний прийти на час. — Волод. Сеґінь, секр.

Знавець музики.

Славний смичковий квартет концертував в одній місцевости. Молочко, власник крамниці, чув уже раз тихсамих артистів, а коли вернув із концерту, каже до жінки:

— Грали дуже гарно, та, як здається, бизнес не йде найліпше, бо й тепер є їх лише чотири.

Відплатився.

— Чи ти чув, приятелю, твоя жінка всюди хвалиться, що вона з тебе зробила людину? Це нечувано! Моя жінка не відважилася би щось такого сказати.

— Правду кажеш. Твоя жінка говорила лише, що старалася зробити з тебе людину.

Приятель дітей.

— Любите діти?

— Не всі.

— Якіж?

— Ці, які кричать.

— Чому?

— Бо їх виносять на двір.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ.

ПОШУКУЮ свого сина Дмитра Стефанюка з села Хомяківки, пов. Товмач, Галичина. Дорогий сину, дай про себе вістку рідній матері. Грошей від тебе не хочу, тільки відізвися до мене, я маю дуже важну справу щодо маетку, бо я вже стара, то хотілаб якийсь порядок зробити поки ще жию. Колиб хто з поваж. читачів знав щонебудь про нього, то прошу ласкаво написати. ПАЛАНА СТЕФАНЮК, село Хомяківка, повіт Товмач, Галичина. 235-41

НА ПРОДАЖ меблі на 3 кімнати. Можна купити їх дешево. Голоситися під ч.: 236-41

17 ST. MARKS PLACE (другий поверх ч. 10) NEW YORK, N. Y.

ТЕАТРАЛЬНІ ШТУЧКИ ДЛЯ ДІТОЧОГО ТЕАТРУ.

які можна набути у книгарні Свободи

ЗУСТРІЧ. Новорічна песа-казка на 2 дії. В. Королів-Старий .. 15 ц.

ЧЕРВОНА ШАПОЧКА, драмована казка в 2-ох діях. Я. Вільченко .... 20 ц.

ЗОЛОТИЙ ЧЕРЕВИЧОК, песа-казка для дітий у 6-ох картинах. Галина Орлівна .... 15 ц.

ПРОГУЛЬКА, комедійка на одну дію. Ст. Чубатівна .... 15 ц.

ТАРАС ПАСТУЩОК, сценічний образок у двох діях .... 15 ц.

САМОТНИЙ У ЛІСІ, песа на одну дію. Е. А. Чебишева-Дмитрова .... 10 ц.

МАЛИЙ ТАРАС, діточа песа на 3 дії. В. Шопінський .... 20 ц.

СВЯТО ВЕСНИ, сценічний образок на дві дії зі співами та хороводами. Василь Софронів .. 25 ц.

СТРІЧА У ЛІСІ, сценічна картина в одній дії. Леся Верховинка .. 10 ц.

ПІДКЛАДЕНЬ, песа-казка на 2 дії. В. Королів-Старий .... 15 ц.

ЗАЧАРОВАНИЙ КАЛІФ, драмована казка в 5 діях. Павло Бендорф .... 10 ц.

Повисші книжочки можна одержати в книгарні Свободи. Замовлення будемо висилати тільки по одержанню належитости. Не будеться звертати уваги на такі замовлення, які прийдуть без належитости.

"SVOBODA"

81-83 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J.

